

Modelul social european sau despre paternalism și ocupare în UE

Cosmin Marinescu

In this paper, using the logics of economic theory, I will try to identify and explain the sources of such an institutional crisis that, on long term, jeopardize Europeans' prosperity. The answer is given by the conception, still dominant, of European politics elite, according to which institutional harmonization is the solution of a more dynamic and prosper Europe. But, economic realities convince us that, more and more, a harmonized, standardized Europe is not necessarily identical with a Europe of harmony and social cooperation.

Key words: european social model, welfare state, redistribution, prosperity

Integrarea europeană actuală este echivalentul unui sistem de politici comune, negociate și adoptate treptat de guvernele europene. Acest proces de integrare nu rezultă din abolirea de principiu a restricțiilor politice ale sistemului economic, el nu poartă amprenta definitorie a pieței libere și a mecanismelor concurenței, în ciuda unor realizări importante în acest sens. Este vorba, mai degrabă, de o opțiune politico-birocrațică asupra a *ceea ce ar trebui să fie modelul european* de economie și de societate. Iar acest normativ politic a fost consfințit într-un aranjament economic și instituțional exportat, cu cât mai mare fidelitate posibilă, țărilor membre și celor candidate la aderare.

Dar cine sunt și ce intenționau artizanii acestui proiect politic? Părinții „Statelor Unite ale Europei”, în frunte cu Jean Monnet, erau convinși că „înaltele” autorități europene vor avea capacitatea de a planifica dezvoltarea economică dincolo de principiile economice ale pieței. Este vorba, adică, de *modelul unei economii construită prin și în jurul politicilor și bugetului statului*.

Din perspectivă economică, *nu este clar de ce UE trebuie să fie un aranjament instituțional și politic centralizat*. Piața liberă și competiția sunt capabile să sporească prosperitatea europenilor fără necesitatea de a reglementa până și mărimea, forma și grosimea fructelor și legumelor, așa cum se întâmplă în cazul legilor europene. Aproape toate politicile economice și sociale sunt supuse „armonizării”, la un nivel pan-european, iar extinderea bazată pe un sistem de strictă condiționalitate devine un puternic instrument de reducere a diversității.

Este de notorietate confuzia pe care filozofia politică a UE o săvârșește între „armonizare” și „armonie”. În realitate, armonizarea este un altfel de cuvânt pentru „uniformizare”, care înseamnă alinierea la o singură regulă, în definitiv, „standardizarea” pe care aranjamentul instituțional european o propune în majoritatea domeniilor vieții sociale. „Armonia” este îngemănarea fructuoasă a elementelor diversității, întocmai cum armonia muzicală izvorăște din combinarea măiestră a diferitelor note muzicale.

Partizanii armonizării par să ignore tocmai ceea ce este mai important pentru prosperitatea economică, adică diversitatea, concurența între diverse aranjamente instituționale și, în condițiile globalizării, chiar între sistemele fiscale. Numai concurența poate ameliora situația, în sensul diminuării poverii fiscale și al îmbunătățirii serviciilor publice finanțate de stat.

Când va fi scrisă istoria economică a Europei din ultima treime a secolului al XX-lea, atunci vom înțelege întreaga serie de bătălii pe care guvernele naționale le-au declanșat împotriva realității economice, cu iluzia că victoria poate fi garantată de întruparea unei simple majorități electorale. În această perioadă, Europa a fost dominată de aranjamentul instituțional al statului bunăstării, ale cărui practici promiteau educație, sănătate, securitate, prosperitate, locuri de muncă, într-un cuvânt fericire pentru toată lumea. Pentru atingerea acestui ideal, guvernele naționale au înțeles să crească cheltuielile guvernamentale până la peste 50 % din PIB¹.

Dincolo de creșterea cheltuielilor publice, mașinăria statului bunăstării a fost întărită de numeroase legislații protecționiste, de la un sistem extrem de elaborat de „drepturi ale muncii”, până la un imens aparat administrativ în domeniul ajutoarelor și asigurărilor sociale. Subordonarea aproape în totalitate a economicului de către politic a fost justificată, pe scară largă, prin intermediul următoarelor două motive. Primul, ambalat în ieftinele pastile electorale de tipul „Omul contează mai mult decât piața” sau „În democrație, voturile decid, nu dolarii”, este bazat pe eroarea că omul, pe de o parte, și piața și dolarii, pe de altă parte, au interese potrivnice. Al doilea motiv, care a amplificat invadarea economiei de un noian de politici „welfare”, constă în convingerea nefastă că redistribuirea veniturilor de către guvern, prin impozitare și politici de sprijin, este un act de „justiție socială” și datorie morală.

Aranjamentul instituțional denumit inițial „statul bunăstării” a fost mai apoi redenumit, în numeroase declarații programatice ale UE, prin sintagma de „model european”. Această abilitate manoperă lingvistică este menită să sublinieze opoziția clară în care se situează așa-numitul „model european” în comparație cu

¹ Anul trecut, ponderea cheltuielilor guvernamentale în PIB a atins 53,6% în Franța, ceea ce atras promisiuni solemne din partea puterii politice de a controla *efectiv* cheltuielile publice în următorii ani, astfel încât ponderea acestora să scadă la... (sic!) 51% până în anul 2010.

tradiționalul „model anglo-saxon” sau, mai mult, cu rivalul său politic și anume „modelul american”. În acest sens, suporterii construcției instituționale a UE caută să acrediteze ideea că performanța acestui „model european” va fi cu atât mai evidentă, cu cât bunii europeni vor dezaproba mai mult modelul cultural de sorginte anglo-saxonă.

În mod evident, este absurdă pretenția că, în prezent, acest „model european” ar fi reprezentativ pentru toți europenii. În mod esențial, natura „modelului” este una franco-germană, extrasă din socialismul francez de inspirație militară gaullistă, din social-democrația germană și din doctrina sindicalismului¹. Astfel, modelului european îi este atașat, așa cum stă bine oricărei societăți „rațional planificate”, un sistem propriu de valori culturale menite să ilustreze clar antipatia față de civilizația anglo-saxonă, încă liberală, însă în tot mai mică măsură.

Caracteristica fundamentală a „modelului european”, preluată *ad-litteram* din aranjamentul „statului bunăstării”, constă în redistribuirea averii în societate. În prezent, redistribuirea politică a proprietății este considerată, chiar și în rândul economiștilor, prerogativa „naturală” a statului. Însă instituționalizarea practicilor redistributive ale *statului bunăstării* produce, în timp, așa cum s-a demonstrat, următoarele două tipuri de consecințe, care inhibă dezvoltarea economică²:

a) *în plan economic*, sunt afectate negativ stimulentele pentru muncă, pentru inițiativă și activitate antreprenorială; au loc scăderea ratei formării capitalului, destimularea procesului investițional, cu rezultate depresive asupra activității economice.

b) *în plan socio-cultural*, se produc modificări în structura socială în ceea ce privește tipurile de personalitate sau de caracter uman. Asistența socială este cea care creează mentalitatea de „asistat” și favorizează valorile culturale colectiviste și egalitariste.

Dincolo de realismul precar al politicilor statului bunăstării european, principalul obiectiv al „modelului” constă în dezvoltarea unei vaste scheme de securitate socială, care începe cu monopolul deplin al statului în domeniul educației, continuă cu protejarea prin lege a locurilor de muncă, a concediilor cel

¹ Este binecunoscută tradiția sindicală din Europa, care a surclasat dintotdeauna sindicalismul de peste ocean, alterat fiind de „spiritul” capitalist ce a animat dezvoltarea inițială a economiei americane. Dacă *socialismul* viza instaurarea proprietății colective (de stat) asupra mijloacelor de producție, *sindicalismul* (ca doctrină și tactică revoluționară de socializare) avea ca deziderat fundamental abolirea separării muncitorilor de mijloacele de producție, prin împrumutarea acestora cu mijloacele de producție pe care le utilizează și anihilarea (funcțiilor) întreprinzătorului-capitalist (a se vedea Ludwig von Mises, *Human Action*, Henry Regnery Company, SUA, 1966, cap. XXXIII).

² Vezi Cosmin Marinescu, *Instituții și prosperitate. De la etică la eficiență*, Editura Economică, București, 2004, cap.5, „Instituții politice: puterea non-proprietarilor”, pp. 181-236.

mai bine plătite, a celei mai mici durate a muncii din câte au existat vreodată și se încheie cu asigurările sociale pentru șomaj și cu pensiile de stat.

Care sunt, însă, costurile economice ale acestei „generozități” sociale? În primul rând, trebuie înțeles faptul că „generozitatea” statului se înalță pe impozitele mari care au definit dintotdeauna aranjamentul instituțional al statului bunăstării. Mecanismele redistributive și fiscalitatea împovărătoare sunt sursele problemelor economice pe care Europa le traversează în prezent. În primul rând, este vorba de o extrem de palidă creștere economică pe care o experimentează membrii din *hard-core*-ul Uniunii. Ratele de creștere economică de 1-2% aproape s-au permanentizat, devenind cifre oficiale ale (contra)performanței economice din UE. Din fericire, deficitul de creștere economică din UE ridică pentru elita europeană serioase piedici în a continua să ruleze, sistematic, pârghiile sociale (a se citi „politice”) ale „bunăstării”. În al doilea rând, este vorba de serioasele fricțiuni în realizarea „armoniei sociale”, a căror sursă rezidă, în ultimă instanță, în defectarea administrativă a mecanismelor pieței muncii. În cei treizeci de ani de când „modelul social” a devenit un imperativ politic, șomajul a explodat de la o medie de 4% la peste 10% în Franța și la cca. 12% în Germania. Iar de la derapajul pieței muncii (dacă ne este îngăduit să îi spunem „piață”) până la subminarea fundamentelor civilizației, a „coeziunii sociale” (un concept atât de drag planificatorilor UE) nu mai rămân decât foarte puțini pași.

Morala este aceea că politicile sociale, tocmai cele menite să asigure coeziunea socială, sfârșesc prin a anula creșterea economică, implicit crearea de locuri de muncă, ceea ce explică și gravele tensiuni de pe piața muncii din țări precum Franța și Germania. Mai mult decât atât, partizanii „modelului social european” ilustrează neînțelegerea unei logici economice simple, atunci când susțin că șomajul în Europa este înalt tocmai deoarece modelul nu este suficient de „social”... ori „european”, ceea ce ar naște o și mai mare nevoie de „armonizare” europeană. În realitate, șomajul este consecința unei piețe a muncii anchilozată de propriile suprareglementări, de un protecționism al locurilor de muncă contrar chiar principiului „libertății contractuale”, de o povară fiscală ce ruinează stimulentele activității antreprenoriale, de unde și puținătatea locurilor de muncă nou create. Într-o economie dominată de sectorul public, cei treizeci de ani de politici economice socialiste au alterat stimulentele inițiativei antreprenoriale și au redus „clasa muncitoare” la o masă amorfă hrănită permanent prin legislații preferențiale¹.

¹ În articolul „*Winning Policy Battles, but Losing the War Against Economic Realities*”, The Library of Economics and Liberty, www.econlib.org, februarie 2006, Anthony de Jasay pune în evidență modul în care beneficiază posesorii forței de muncă de „modelul social”, în comparație cu cei care rămân expuși capriciilor pieței. Când, în urmă cu câțiva ani, compania Toyota a înființat o divizie a producției de automobile în regiunea industrială din nordul Franței, președintele

Aceste consecințe reflectă ignorarea învățămintelor apriorice ale științei economice. Economia ne învață că practicile redistributive alterează întreaga structură de stimulente și constrângeri sociale care ghidează efortul individual, inițiativa și activitatea antreprenorială productivă. *Crearea prosperității este consecința naturală a alocării libere a proprietății legitime către cele mai valoroase, nu a redistribuirii politice (coercitive) a acesteia.*

Expansiunea programelor publice de asistență socială a produs schimbări comportamentale și a favorizat „hazardul moral” în rândul beneficiarilor redistribuirii. Aceste evoluții sunt reflectate de erodarea spiritului de prevedere și creșterea preferințelor de timp, ceea ce a condus la declinul permanent al ratelor de economisire în toate statele bunăstării. Efectele inter-generații ale redistribuirii au modificat comportamentele și planurile de viață pe termen lung, astfel încât generația tânără adoptă tipare comportamentale menite mai degrabă să maximizeze șansele de obținere a ajutoarelor publice¹.

Este binecunoscută manifestarea acestui fenomen la o scară mult mai mare: ajutoarele externe de miliarde de dolari, oferite cu generozitate țărilor africane de organisme financiare internaționale, au avut eficacitate modestă sau au înregistrat eșecuri usturătoare în planul reducerii sărăciei (India, unele țări din America Latină și Africa). Există numeroase lucrări care demonstrează că asistența financiară externă nu creează și nici nu se corelează cu factorii esențiali ai prosperității².

Majoritatea analizelor economice conchid că stimularea progresului în Europa trebuie să înceapă cu reformarea instituțiilor care grevează funcționarea pieței muncii. Legislația muncii, baza legală a contractele de muncă, prevederile administrative privind evoluția salariilor etc. trebuie supuse unui amplu proces de reevaluare. În limbaj tehnic, este vorba de implementarea unor reforme de „flexibilizare a pieței muncii”. Prin aceste reforme se urmărește ca alocarea resurselor de muncă să coincidă, într-o mai mare măsură, cu logica economică ce trebuie să guverneze alocarea tuturor factorilor de producție în cadrul structurii de producție, devenite tot mai dinamice ca răspuns la amplificarea integrării economice.

Toyota și-a exprimat satisfacția pentru alegerea acestei locații în comparație cu Marea Britanie, deoarece „muncitorii englezi își pot permite să răspundă obraznic, în timp ce francezii nu”.

¹ Kasper și Streit (*Institutional Economics: Social Order and Public Policy*, The Locke Institute, Edward Elgar, Cheltenham, UK, 1998, p. 319) menționează relevanța deosebită a acestui fenomen în cazul Suediei.

² Vezi Deepak Lal, *The Poverty of „Development Economics”*, 3rd edition, Institute of Economic Affairs, London, 2002; Peter T. Bauer, *Equality, Third World and Economic Delusion*, London, 1993; Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne: 1920 – 2000*, Ed. Humanitas, București, 2003; Doug Bandow și Ian Vasquez, *Perpetuating Poverty*, Cato Institute, Washington, 2001.

În realitate, „flexibilizarea pieței muncii” nu reprezintă decât o altă formulă pentru restabilirea egalității contractuale între angajat și angajator. Aceasta deoarece aranjamentul legislativ actual înclină puternic balanța în favoarea angajaților, datorită poziției dominante în societate pe care sindicatele au reușit, de-a lungul timpului, să o „cucerească”. O asemenea poziție a fost consfințită în diferite privilegii pentru salariați, cu privire la timpul de muncă, zile libere, concedii, condiții de desfacere a contractului de muncă etc. și care sufocă teribil profitabilitatea afacerilor, descurajează inițiativa antreprenorială și crearea de noi locuri de muncă.

Astfel se explică „rigiditatea” pieței muncii din UE, precum și ratele înalte ale șomajului responsabile, tot mai pregnant, de convulsiile sociale care contrazic flagrant pretențiile de armonie și coeziune socială ale modelului european. Acest fenomen ilustrează perfect legea de fier a consecințelor neintenționate¹, cu aplicabilitate perfectă asupra politicilor statului bunăstării: analiza contrafactuală, construită în termeni realiști – adică prin dezavuarea ipotezelor abstracte ale echilibrului general din teoria neoclasică, arată că interferența guvernului cu piața naște probleme mult mai grave decât eventualele neajunsuri, de multe ori inventate, ale mecanismelor pieței².

Statul modern al bunăstării introduce un soi de „paternalism” electoral în funcționarea economiei. Aranjamentul instituțional etatist din Europa Continentală din ultimii treizeci de ani, în special din Germania, Franța și Italia, prin modelul economic „paternalist” promovat în aproape toate sferele vieții sociale, este responsabilul pentru criza instituțională și pentru slabele performanțe economice ale Europei din ultima perioadă. Acest model economic explică, de altfel, și amplele fricțiuni care domină în prezent funcționarea pieței muncii în UE.

De fapt, „modelul social” al UE a făcut ca, pe piața muncii, negocierile economice reale practic să înceteze. Posesorii de forță de muncă nu mai intră în relații contractuale cu întreprinzătorii, care își riscă finanțele în afaceri, ci mai degrabă cu guvernul și sindicatele, care definesc în „negocierile colective”

¹ Vezi Lowell Gallaway, „Some Austrian Perspectives on Unintended Consequences”, *Review of Austrian Economics* 10, no. 2, 1997, pp. 91-100.

² Mai mult decât atât, atunci când guvernele pretind că piața „nu funcționează”, nici nu există un interes deplin al acestora pentru ca piața să funcționeze. În realitate, guvernele sunt în permanență în căutare de noi și noi oportunități de intervenție în economie, acestea fiind evenimentele prin care oamenii politici și birocrăția guvernamentală își justifică rațiunea de a exista. Și cu cât guvernul ocupă o poziție mai solidă în economie, cu atât sunt mai mari resursele pe care acesta pretinde că „trebuie” să le manipuleze. În această privință, *teoria alegerii publice* furnizează o concluzie fără echivoc: *statul nu este o construcție divină, dotată cu darul infailibilității, ci o organizație umană, în cadrul căreia deciziile sunt adoptate de oameni politici și de birocrăți care nu sunt nici mai buni, nici mai răi decât alții, deoarece și ei sunt sensibili la interesele lor, materiale sau profesionale* (Cosmin Marinescu, *Economie Instituțională*, Editura ASE, București, 2005, pp. 108-38).

condițiile în care întreprinzătorii trebuie să angajeze forță de muncă¹. Astfel, oamenii de afaceri sunt într-o măsură tot mai mică proprietari ai capitalurilor expuse în afaceri, de vreme ce condițiile de angajare exprimă orice alte negocieri, sindicale ori politice, mai puțin pe cele dintre patron și salariații acestuia. Confruntate însă cu posibilitatea deplasării capitalurilor în mediile de afaceri mai permissive și deci, cu pierderea de locuri de muncă, sindicatele au purces, uneori în urma inițierii unor ample presiuni publice și politice, la reducerea informală a unor pretenții din „contractele colective”, cel puțin cu privire la durata săptămânii de lucru și la salariile debutanților². Potrivit unor estimări ale asociațiilor industriale, între 50 și 70% din întreprinderile cu mai puțin de 500 de salariați au concretizat asemenea acorduri informale. Existența acestora, care amenință să detroneze monopolul sindicatelor asupra politicilor de pe piața muncii, nu denotă altceva decât disjunctia imensă între discursul politic ce stă la baza „modelului social” al UE și legitățile realității economice.

După dezordinea socială din suburbiile Parisului din noiembrie 2005, racilele unui sistem educațional deficitar pot fi ilustrate, tragicomic, nu de o anecdotă apocrifă, ci de o poveste adevărată. În condițiile unui șomaj în rândul tinerilor de 25% (și care atinge chiar 50% în unele suburbii), prim-ministrul Villepin a anunțat că tinerilor peste 14 ani li se va permite să își înceapă ucenicia în diverse domenii, fără a mai fi obligați să frecventeze școala până ating vârsta de 16 ani. O asemenea intenție a fost însoțită de proteste vehemente, atât din partea partidelor de stânga și sindicatelor din sistemul educațional, pe motiv de alterare a egalității de șanse în societate, cât și – paradoxal – din partea angajatorilor. Aceștia

¹ Logica economică și juridică derivată din principiul dreptului de proprietate privată ridică dificultăți insurmontabile în a înțelege, din punct de vedere științific, semnificația instituției formalizate a „contractului colectiv de muncă”. Cum putem extinde prin atributul de „colectiv” semnificația economică și juridică a instituției fundamentale a „contractului”? Din punct de vedere economic, contractul semnifică un acord cu privire la utilizarea ori schimbul unor drepturi de proprietate privată. Tocmai natura privată, individuală, a acestui aranjament legal consfințește valoarea juridică a contractului. În cazul contractului colectiv, părțile acestuia (sindicatele, guvernul, patronatele) sunt degrevate de responsabilitățile și, comparativ, de sancțiunile juridice izvorâte din manifestarea proprietății private. Nici guvernul, nici sindicatele nu sunt proprietarii resurselor a căror alocare o stabilesc, prin așa-numitele „negocieri colective”. În ultimă instanță, întreprinzătorii – nu neapărat organizația formală a patronatului – sunt cei care „plătesc” privilegiile sociale pe care negocierea „colectivă” (a se citi „populistă”) le consfințește în diverse acte de lege, care modifică arbitrar alocarea resurselor și, deci, redistribuie artificial drepturile de proprietate în societate.

² În anul 2000, costurile cu munca în Germania erau cu cca. 25% mai înalte decât cele din Franța. Însă, în anul 2005, această diferență aproape că a dispărut. Conformarea la realitățile economice a fost înțeleasă mult mai bine în Germania, unde șomajul a început să scadă, decât în Franța ori Italia, țări în care forța de muncă și partidele de stânga consideră „inacceptabilă” reevaluarea oricărui „drept” (sindical) deja câștigat.

din urmă, pe de altă parte, blamează incapacitatea statului francez de a oferi tinerilor o educație pragmatică¹, în consonanță cu exigențele unei piețe a muncii tot mai concurențiale.

În Franța, șomajul în rândul tinerilor sub 25 de ani este de 23%, în comparație cu o medie europeană de sub 10 procente. Legislația franceză din domeniul muncii este una dintre cele mai elaborate (a se citi detaliate, stufoase) din întreaga lume. În prezent, legislația franceză a muncii numără peste 2600 de pagini și asta încă nu este totul. Atributul definitoriu al aranjamentului instituțional din domeniul muncii este protecționismul locurilor de muncă, ceea ce face aproape insurmontabilă concedierea unora dintre salariați. Legislația actuală permite concedierea salariaților doar pentru ca firma să își diminueze pierderile, pentru a-și asigura supraviețuirea, nu însă și ca mijloc de amplificare a profitului ori de *prevenire* a unor eventuale pierderi. În aceste condiții, întreprinzătorii devin reticenți în a angaja pe oricine, persoane mai puțin calificate sau tineri fără experiență în muncă.

Răspunsul guvernului francez la rigiditățile ce domină piața muncii din UE a constat în mult discutatul CPE (contractul primului loc de muncă pentru tineri), care viza amendarea legislației muncii prin permisiunea acordată angajatorilor de a concedia, în primii doi ani de activitate, salariații sub 25 de ani (care nu au mai avut un loc de muncă), fără o justificare specifică, însă cu o anumită compensație financiară. În mod logic, guvernul argumentează că dacă tânărul angajat nu este concediat în primii doi ani, atunci acesta va câștiga mai multă experiență și va deveni, în consecință, mult mai „valoros” în continuare, pe piața muncii. În orice caz, doi ani petrecuți într-un loc de muncă nesigur reprezintă o alternativă mai bună decât șomajul. Însă, o asemenea decizie a atras, în Franța, valuri de proteste, așa cum arătam în debutul studiului: 68% dintre francezi s-au declarat a fi

¹ Eșecul educației universale „antielitiste” nu ține, însă, de incapacitatea organizatorică a birocrăției educaționale a statului francez, ci este consecința firească, mai apropiată ori mai îndepărtată, a oricărui sistem educațional monopolizat de stat (a se vedea Murray Rothbard, *Education*, în idem, *For a New Liberty. The Libertarian Manifesto*, ediție revizuită, Fox & Wilkes, San Francisco, 1994, pp. 119-141, <http://www.misesromania.org/articole/rothbard/edu.htm#loc>). În Europa, sistemul educațional de stat face ca numeroși absolvenți de liceu să îngroașe rândurile studenților – în domenii precum psihologie, sociologie, drept și arte – și să devină apoi „șomeri cu diplomă”, forțați să trăiască din generozitatea socială a statului – marca aproape oricărui sistem educațional proiectat de stat pe criteriile „educației de masă”. În același timp, pe piața muncii există grave penurii în anumite domenii, considerate probabil de tinerii de astăzi mult prea puțin demne „societății cunoașterii”: mecanici, grădinari, instalatori, electricieni, zidari, tâmplari etc.

împotriva unei asemenea măsuri, în ciuda faptului că logica unei asemenea politici era aceea de deblocare a inerției pieței muncii¹.

Aceasta nu demonstrează doar că mai mult de 68% dintre francezi nu sunt economiști. Nu este un mister pentru teoria economică faptul că 68% din forța de muncă franceză preferă locurile de muncă sigure, permanente, în comparație cu cele mai puțin sigure și flexibile. O asemenea preferință este explicabilă, mai ales într-o țară în care o pondere covârșitoare a populației beneficiază de locuri de muncă relativ sigure, în special în domeniul administrației guvernamentale și al serviciilor publice.

Iar șomajul pare a fi cu atât mai ridicat cu cât „modelul social” este mai protecționist pe piața muncii, mai generos în ajutoare sociale și legislație preferențială. De asemenea, obsesia egalității de șanse și de tratament îngreunează tot mai mult „flexibilizarea” pieței muncii. Probabil că, la angajare, CV-ul ar trebui să nu conțină nici numele, nici vârsta, sexul sau adresa applicantului, astfel încât să existe garanția că angajatorul nu va „discrimina” pe criterii de vârstă, etnie ori culoare a pielii. În realitate, teoria economică ne arată că, de vreme ce motivația activității antreprenoriale este profitul, întreprinzătorii nu vor „discrimina” decât pe criterii de performanță economică. Însă, o astfel de discriminare nu reprezintă nimic altceva decât manifestarea legitimității proprietății private. Numai reducerea șomajului este de natură să atenueze percepțiile privind discriminarea între arabi și negri. Însă, pentru aceasta, piața muncii trebuie să funcționeze liber, în absența costurilor prohibitive pentru crearea de locuri de muncă pe care „modelul social” le impune întreprinzătorilor, ale căror afaceri abia mai „respiră” din cauza poverilor uriașe de reglementare și impozitare.

Teoria economică demonstrează că șomajul este rezultatul existenței pe piața muncii a unui salariu mai ridicat decât nivelul de „echilibru”, cel care ar asigura egalitatea între cererea și oferta de muncă. Pe piața liberă, salariul tinde spre acel nivel la care toți cei dornici să muncească își pot găsi un loc de muncă. Concluzia de manual ar fi aceea că *pe o piață a muncii liberă nu poate exista decât șomajul voluntar*. Existența presiunilor guvernamentale și sindicale menite să conducă salariilor la un nivel superior celui al pieței determină apariția *șomajului*

¹ La baza CPE nu se găsește nimic altceva decât *libertatea contractuală*, tocmai principiul economic pe care îl combat în prezent sindicatele. Birocrația sindicală nu poate fi acuzată de lipsă de luciditate: dacă libertatea contractuală a muncii ar fi principiul fundamental, atunci ar dispărea complet obiectul de activitate al liderilor sindicali care guvernează, în prezent, politicile economice pe piața muncii. Așa cum realitatea demonstrează cu prisosință, acești „lideri” nu fac decât să utilizeze scena sindicală pentru propriul interes, în detrimentul intereselor „contribuabililor” lor, uneori chiar ca trambula de lansare pentru dobândirea de mandate legislative și fotolii guvernamentale.

*institucional*¹. Dacă guvernul sau sindicatele reușesc impunerea unor salarii superioare celor pe care le-ar fixa piața liberă, atunci oferta de muncă va depăși cererea, diferență care semnifică mărimea șomajului. În timp ce pe piața muncii predomină tendința de dispariție a șomajului voluntar, șomajul instituțional nu poate dispărea decât atunci când dispar toate restricțiile artificiale din calea libertății contractuale. În prezent, prin sporirea intervențiilor guvernamentale și a suportului legislativ acordat sindicatelor, șomajul instituțional a devenit un fenomen de masă permanent.

În socialism, sistemul în care mijloacele de producție se găseau în proprietatea statului, ocuparea forței de muncă era la discreția statului, de vreme ce statul stabilea cine, ce, și cum trebuie să muncească. În economia de piață, în care activitatea economică are la bază raporturile contractuale dintre proprietarii legitimi ai resurselor, ocuparea forței de muncă este reflectarea relațiilor de piață care au loc între întreprinzători și posesorii forței de muncă. Proprietatea privată și libertatea contractuală creează condițiile ca fiecare persoană să întreprindă tot ceea ce ea apreciază că îi poate fi mai favorabil. Proprietarii își vor direcționa resursele către acele utilizări în care apreciază că le pot valorifica cel mai bine. În acest fel, piețele libere favorizează, prin mecanismul prețurilor, armonizarea intereselor unora cu cele ale altora.

Bibliografie

1. Bandow, D., Vasquez, I., *Perpetuating Poverty*, Cato Institute, Washington, 2001
2. Bastiat, Frédéric, *Ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas* [1848], Editions Romillat, Paris, 1993
3. Bauer, Peter T., *Equality, Third World and Economic Delusion*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1981
4. Begg, Iain, *Is there a European model, and, if so, does it need to adjust?*, European Institute, L.S.E., 2004
5. Dinu, M., Socol, C., Marinaș, M., *Modelul european de integrare*, Editura Economică, București, 2005
6. Frunzaru, V., *De la statul bunăstării național la politicile sociale europene*, www.iccv.ro/romana/revista/rcalvit/pdf/cv2002.1-4.a06.pdf
7. Gwartney, J., Lawson, R., Gartzke, E., *Economic Freedom of the World: 2005 Annual Report*, Fraser Institute, Canada, 2005
8. Hoppe, Hans-Hermann, *The Economics and Ethics of Private Property*, Kluwer Academic Publishers, Massachusetts, 1993

¹ Vezi Ludwig von Mises, op. cit., Capitolul XXI, „Work and Wages”; Murray Rothbard, *Power and Market*, Institute for Humane Studies, Kansas, 1970, p. 56-58.

9. Hülsmann, Jörg Guido, „Political Unification: A Generalized Progression Theorem”, *Journal of Libertarian Studies* 13(1), 1997
10. Johnson, Paul, *O istorie a lumii moderne: 1920 – 2000*, Editura Humanitas, București, 2003
11. Kleinman, Mark, *A European Welfare State? European Union Social Policy in Context*, Palgrave, England, 2002
12. Long, Roderick T., *The Athenian Constitution: Government by Jury and Referendum*, Formulations, Free Nation Foundation, 1996
13. Marinescu, Cosmin, *Instituii și prosperitate. De la etică la eficiență*, Editura Economică, București, 2004
14. Marinescu, Cosmin, *Economie Instituțională*, Editura ASE, București, 2005
15. Mises, Ludwig von, *Bureaucracy*, Center for Future Education, Cedar Falls, Iowa, USA, 1983
16. Mullally, Lorraine, „The social failure of the European Social Model”, în *Beyond the European Social Model*, www.openeurope.org.uk, 2006
17. Naumescu, Valentin, *Introducere în studiul politicilor sociale*, <http://idd.euro.ubbcluj.ro/interactiv/cursuri/ValentinNaumescu/cap2.html>
18. Pelkmans, Jacques, *Integrare Europeană. Metode și analiză economică*, ediția a doua, Institutul European din România, București, 2003
19. Prewo, Wilfried, *From Welfare State to Social State*, http://www.cne.org/pub/pdf/2004_Prewo_Welfare_State.pdf
20. Rothbard, Murray N., *Ethics of Liberty*, New York University Press, 1998
21. Tanzi, Vito, „The Economic Role of the State in the 21st Century”, *Cato Journal*, Vol. 25, No. 3, 2005
22. Tașnadi, Alexandru, *Economia socială de piață*, Editura ASE, București 1997
23. Vaubel, R., *The political economy of centralization and the European Community*, în *Jurnal des Economistes et des Etudes Humaines*, vol. 3, n. 1, March 1992
24. de Vlieghe, Martin, “Is the Social Model working? If not, which policies are working in Europe?” in *Beyond the European Social Model*, Open Europe, 2006